

Minder boos en opstandig

Doel

Het doel van Minder boos en opstandig is de vermindering van het oppositioneel-opstandig en/of antisociaal gedrag van het kind en de verhoging van het prosociale gedrag door (a) verbetering van opvoedingsvaardigheden van de ouders en (b) verbetering van oplossingsvaardigheden van de kinderen in sociale situaties.

Doelgroep

Het programma is gemaakt voor kinderen van 8 tot 12 jaar met een disruptieve gedragsstoornis (agressieve of opstandige gedragsstoornis, eventueel in combinatie met ADHD) en hun ouders. Ook is het toepasbaar bij kinderen met een risico op ontwikkeling van een disruptieve gedragsstoornis.

Contra-indicaties

Contra-indicaties zijn een verstandelijke handicap (IQ < 70) en onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal.

Aanpak

Minder boos en opstandig bestaat uit twee componenten: een oudertraining en een training voor kinderen. De oudertraining bestaat uit 18 bijeenkomsten van ongeveer anderhalf uur in groepen van vier tot acht ouders. Om de twee à drie weken vindt een bijeenkomst plaats. Elke sessie bestaat uit een terugblik op de vorige keer, bespreking van huiswerkopdrachten, bespreking van een specifiek thema (middels theorie, modelleren via video, bespreking van ervaringen, rollenspel), bespreking van de nieuwe huiswerkopdracht van de sessie en een samenvatting. De sessies verlopen volgens een vaste volgorde en zijn onder meer gewijd aan het consistent regels hanteren en orde en regelmaat creëren, het hanteren van observatievaardigheden, het kind prijzen en belonen, hoe om te gaan met het overtreden van regels en ander disruptief gedrag, omgaan met stress en voor jezelf zorgen en het creëren van een positief gezinsklimaat.

De training voor de kinderen bestaat uit 18 bijeenkomsten van een uur en een kwartier in een groep van vijf kinderen. De bijeenkomsten zijn verspreid over 26 weken. Ook hier volgen de bijeenkomsten steeds hetzelfde patroon: terugblik op de vorige bijeenkomst, bespreking van de huiswerkopdracht, bespreking van het thema van de week, bespreking van de nieuwe huiswerkopdracht, een spel spelen met de hele groep, individuele beloningen geven en afsluiting van de bijeenkomst. Onderwerpen die aan de orde komen zijn onder meer: de herkenning van gevoelens, in het bijzonder boosheid, aanleren van de 'Stop en denk-methode' (wat is het probleem, welke oplossingen kun je bedenken, wat zijn de consequenties van de oplossingen, kies de beste oplossing, voer deze uit en evalueer of deze oplossing bevredigend was), gebruik van de methode in alledaagse situaties (conflictoplossing, hoe maak je vrienden, hoe weersta je druk van een ander).

Werkzame factoren

- (1) Een geprotocolleerde werkwijze die ervoor zorgt dat de interventie zo gestructureerd en getrouw mogelijk verloopt.
- (2) Een aanpak op twee terreinen: een training voor de ouders én een training voor de kinderen.
- (3) Een specifieke invulling van activiteiten die past bij de problematiek van de kinderen, zoals meer gevarieerde activiteiten voor kinderen met een korte aandachtsspanne, sterkere betrokkenheid van de ouders en veel aandacht voor de praktische toepassing van de geleerde vaardigheden.

Effectiviteit

Er zijn drie Nederlandse (quasi-) experimentele studies uitgevoerd naar de effectiviteit van Minder boos en opstandig (van de Wiel, 2002, van de Wiel, et al., 2007; Zonneville-Bender, Matthys, van de Wiel, & Lochman, 2007). De interventie blijkt over het algemeen net zo effectief als de gebruikelijke zorg; uitzondering vormt het resultaat op de agressie-schaal van de zogeheten Parent Daily Report, die significant gunstiger uitvalt. De interventie blijkt op de agressie-schaal net zo effectief als gedragstherapie, maar meer effectief dan gezinstherapie. Bovendien blijkt het een stuk goedkoper. Bij een follow-up na vijf jaar blijkt Minder boos en opstandig effectief; jongeren gebruiken minder cannabis en sigaretten dan na de gebruikelijke zorg.

Deze interventie is door een panel van onafhankelijke deskundigen beoordeeld als 'deels effectief'. Aangescherpte criteria voor bewezen effectiviteit maken een herbeoordeling door de Erkenningscommissie (Jeugd) Interventies noodzakelijk. In afwachting daarvan is het paneloordeel 'deels effectief' vervangen door 'theoretisch goed onderbouwd'.

Meer informatie

Minder boos en opstandig is ontwikkeld door N. van de Wiel, A. Hoppe en W. Matthys, UMC Utrecht, Afdeling Kinder- en Jeugdpsychiatrie. Contactpersoon: prof.dr. W. Matthys, e-mail: w.matthys@psych.azu.nl.

Voor Minder boos en opstandig is een tweedelige handleiding beschikbaar met achtergrondinformatie, een handelingsprotocol en formulieren (van de Wiel, Hoppe, & Matthys, 2003). Een bijbehorende videoband toont voorbeelden van vaardigheden.

Een uitgebreide beschrijving van deze interventie (Van Yperen, 2004), waarop de informatie uit deze fiche gebaseerd is, is te vinden in de databank effectieve jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut: www.jeugdinterventies.nl.

Referenties

- Oudhof, M., & van der Steege, M. (2007). *Evidence-based interventies rond agressieregulatie en woedebeheersing*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- van de Wiel, N., Hoppe, A. & Matthys, W. (2003a). *Minder boos en opstandig. Een gedragstherapeutisch programma voor kinderen met disruptieve gedragsstoornissen en hun ouders. Deel I en Deel II*. Utrecht: Universitair Medisch Centrum Utrecht, Afdeling Kinder- en Jeugdpsychiatrie.
- van de Wiel, N. (2002). The effect of manualized behavior therapy with disruptive behavior disorder children in everyday clinical practice: a randomized clinical trial. Proefschrift Universiteit Utrecht.
- van de Wiel, N. M. H., Matthys, W., Cohen-Kettenis, P. T., Maassen, G. H., Lochman, J. E., & van Engeland, H. (2007). The effectiveness of an experimental treatment when compared to care as usual depends on the type of care as usual. [Article]. *Behavior Modification*, 31(3), 298-312.
- Van Yperen, T.A. (2004). *Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Minder boos en opstandig'*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload op 14-02-2012 van www.nji.nl.
- Zonneville-Bender, M. J. S., Matthys, W., van de Wiel, N. M. H., & Lochman, J. E. (2007). Preventive effects of treatment of disruptive behavior disorder in middle childhood on substance use and delinquent behavior. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 46(1), 33-39.